ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

№4(2)
2026

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 210 sahifa,
13-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:
Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:
Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:
• Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
• Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)
Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):
• Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
• Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA

Alohida ehtiyojga muhtoj bolalarga matematika darslarida integratsion yondashuvni amalga oshirish 10
Mamadjanova Ma'muraxon Kadirjanovna

O'quvchilarda raqamli madaniyatni shakllantirishning nazariy asoslari 13
Boltayeva Go'zal Komilovna

Inkluziv ta'lim sharoitida o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini aniqlash metodologiyasi 21
D. Sh. Jo'rayeva, J. A. Jovliyev

Bolalarda leksik-grammatik nutq kamchiliklarini bartaraf etishda kontekstli texnologiyalardan foydalanish 25
Abdullayeva Yoqutjon Qalandar qizi

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi 30
Abduvaliyeva Sabina Kurbonali qizi

O'g'il bolalarni oilaviy munosabatlarga tayyorlashning pedagogik-psixologik asoslari 35
Aripov Shokirjon Olimovich, Raxmatillayeva Sug'diyona Mahammadjon qizi

Pedagogik intuitsiyani rivojlantirishga yo'naltirilgan zamonaviy metodikalar 39
Axmedov Jaloliddin Oribovich

The Impact of AI-Generated English Learning Materials Based on Uzbek Rural Life on the Learning Motivation of Rural Students 42
Baxramova Malika Muzaffarovna

Raqamli kutubxonalarda sun'iy intellekt imkoniyatlaridan foydalanish texnologiyalari va imkoniyatlari 47
Choriyeva Zarina Anvarbek qizi

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida orfografik savodxonlikni shakllantirishning nazariy-pedagogik asoslari ... 50
D. Teshaboyev, M. Sotvoldiyeva

Oliy ta'limda tblt metodik modeli asosida baholash tizimini takomillashtirish 53
Djurayeva Nargiza Kudratillayevna

Yangi O'zbekiston ta'lim tizimida pedagogik etikaning rivojida xorijiy mamlakatlar tajribasi 59
Dushayeva Nazokat Sharofiddinovna

Uilyam Shekspir tragediyalarining o'zbek adabiyotidagi o'rni 62
Ergasheva Mehriyona

Qizlarning oilaviy kompetensiyasi uchun ijodiy pedagogika: Koreya dizayn ta'limi modelini O'zbekiston kontekstiga moslash 65
G'ayratova Mohidil Zafar qizi

Jismoniy tarbiya darslarida va darsdan tashqari mashg'ulotlarda umumrivojlantiruvchi mashqlardan foydalanish metodikasi 69
Maksetova Nurjamal Kuatovna

Integrativ ta'lim muhitida bo'lajak surdopedagoglarning metodik kompetensiyalarini shakllantirish 72
Malikova Xurshida Ikramovna

Boshlang'ich sinf o'quvchilarda ko'p uchraydigan tovush talaffuzi kamchiliklari va ularni bartaraf etishda lopedik usullar 75
Moxirabonu G'aniyeva Adxam qizi

Talabalarga an'anaviy xonandalik ijrochiligini o'rgatishning pedagogik yondashuvlari 78
Muxammatova Ozoda Muzrabovna

Hayotiy sifat tushunchasini psixologik mazmuni 82
N. G. Pulatova

Inklyuziv ta'lim sharoitida alohida ehtiyojlarga ega o'quvchilarni qo'llab-quvvatlashning kompleks yondashuvlari 85
Nazarova Dildora Asatovna, Abdurashidova Feruza Qaxramonovna

Inklyuziv ta'lim tizimida o'qituvchining ko'p qirrali pedagogik faoliyati va uning nazariy asoslari 89
Nazarova Dildora Asatovna, Axmedova Aziza Temurovna

Xo'ja ahmad Yassaviy e'tiqod tarbiyasi haqida 93
Norova Sevara Uyg'un qizi

Matritsa va uning determinanti mavzusini o'qitish orqali bo'lajak iqtisodchilarning analitik tafakkurini rivojlantirish texnologiyalari 97
Nuritdinov Jalolxon Tursunboy o'g'li, Otaboyev Muxsinjon Muqimjonovich

Odam anatomiyasi darslarida interfaol va multimedia vositalaridan foydalanish yo'llari 104
Nurmatov Norqobil Jo'rayevich, Qo'chqorova Moxira Dilmurod qizi, Boxodirova Nilufar Ikrom qizi

AQSh ta'lim tizimining o'ziga xos jihatlari va bugungi kundagi rivojlanishi 110
Orishev Jamshid Bahodirovich

Boshlang'ich sinf ona tili darslarida nutqiy kompetensiyalarini shakllantirishda xorijiy ta'limi tajribalari 116
Pardayeva Gulbahor Jalg'ashovna

Kreativ ta'lim texnologiyalarining pedagogik mohiyati 119
Sariboyev Nurali Abdunazarovich

Shaxsga yo'naltirilgan ta'limning zamonaviy pedagogik tizimdagi o'rni 122
Siddiqov Azamat Muhammadjon o'g'li

Konstruktiv yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida 4K ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi 126
Sobirova Sarvinoz Quvondiqovna

Criteria of Scientific Activity Implementation of Physical Culture Education Students 133
Sapayev Ruzmat Radjapovich

O'smir yoshdagi o'quvchilarning ma'naviy ehtiyojlarini shakllantirishning nazariy asoslari 136
Tilovova Qizlarxon Ishpulat qizi

PIRLS tadqiqotida so'rovnomalarning qamrov doirasida maktab muhiti 141
To'qliyeva Matluba Boqiyevna

Onlayn til o'rganish platformalarining esl o'quvchilarining og'zaki nutq ishonchi (speaking confidence) ga ta'siri 146
Tojiboyeva Shohistaxon, Omonova Nargiza

Katta maktabgacha yoshdagi bolalarda dialogik nutqni rivojlantirishda kommunikativ o'yinlarning ahamiyati 151
Toshpo'latova Sevinch O'ral qizi

Maktab o'quvchilarining jismoniy sifatlarini tarbiyalashning samarali uslublari 155
Turdiyev Azam Xasanovich

O'quvchilarda tayanch kompetensiyalarni rivojlantirishda xalqaro baholash tizimini tatbiq etish imkoniyatlari 158
Turobov Mamarajab Sodiq o'g'li

Maktabgacha ta'limda ijodiy va mantiqiy fikrlashni rivojlantirish 163
Umirzoqova Surayyo Xudoyberdiyevna

Talabalarda perspektiv tasvir bajarishga oid ko'nikmani shakllantirishda CAD dasturlaridan amaliy foydalanish imkoniyatlari 165
Valiyev A'zamjon Nematovich, Toxirov Sardorbek Muzaffar o'g'li

Duduqlanishni bartaraf etishda qo'llaniladigan usullar va vositalar 173
Xasanova Barnoxon Abdusattor qizi

Boshlang'ich sinf ona tili darslarida o'quvchilarning yozma nutqini rivojlantirish usullari 176
Xudoyberdiyeva Dildora Nazarjon qizi, Mambetova Lobar Mirzavali qizi

Duduqlanishga ega bolalar nutqini rivojlantirishda kompleks korreksion ishlar tizimi 179
Xusanova Nozimaxon Zuxriddin qizi

Sirdaryo viloyatida tabiat va mehnat jarayonlarining tasviriy san'at orqali estetik va ekologik ifodasi 182
Yorlaqova Malika Ahmad qizi

The Relevance of Artificial Intelligence in Teaching the English Language 186
Yusupova Gulnoza Mirzoyevna

Umumta'lim maktabida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kuzatiladigan nutq xususiyatlari 189
Zairova Nigora

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Teatr texnologiyalarini maktabgacha ta'limga integratsiya qilishning pedagogik shartlari 193
Abdullayeva Aziza Abdurazzoq qizi, Salimova Dilmira Farxodovna

Педагогические технологии совершенствования физических качеств как основы здорового образа жизни 197
Журабаев Абдукарим Маматкулович

Формирование духовно-нравственной компетентности будущих учителей как педагогическая проблема 200
Зокиржонова Ф. Р., Рихситиллаева Д. Р., Меликузиева Ш. А.

Межкультурный диалог как инструмент воспитания гармоничной личности в школе 203
Махмудхожаев Ориф Бахтиёрович

Talaba yoshlarining ma'naviy madaniyatini rivojlantirishda zamonaviy yondashuvlar 205
Xojametov Ajiniyaz Andriyanovich

Методика формирования познавательных интересов у младших школьников в процессе выполнения творческих заданий на уроках русского языка 207
Юлдашева Тахмина Бону Гайратовна

O'G'IL BOLALARNI OILAVIY MUNOSABATLARGA TAYYORLASHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK ASOSLARI

Aripov Shokirjon Olimovich
Farg'ona davlat universiteti
Pedagogika kafedrasi v,b dotsenti p.f.b.f.d (PhD)
ORCiD 0000-0002-7703-0027

Raxmatillayeva Sug'diyona Mahammadjon qizi
Farg'ona davlat universiteti
Pedagogika nazariyasi va tarixi 1-kurs magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'g'il bolalarni oilaviy munosabatlarga tayyorlashning nazariy asoslari yoritilgan. Tadqiqotda oilaning ijtimoiy institut sifatidagi o'rni, o'g'il bolalarda oilaviy mas'uliyat, axloqiy qadriyatlar, gender rollar hamda nikoh va ota-onalik munosabatlariga tayyorgarlikni shakllantirish masalalari tahlil qilingan. Shuningdek, pedagogik, psixologik va ijtimoiy yondashuvlar asosida tarbiyaviy jarayonning mazmuni, shakl va usullari aniqlangan.

Kalit so'zlar: o'g'il bolalar tarbiyasi, oilaviy munosabatlar, oilaga tayyorlash, nazariy asoslar, oilaviy qadriyatlar, ota-onalik, mas'uliyati, pedagogik,psixologik, yondashuv.

Abstract: This article highlights the theoretical foundations of preparing boys for family relationships. The study analyzes the role of the family as a social institution, as well as the issues of developing family responsibility, moral values, gender roles, and readiness for marriage and parenthood in boys.In addition, based on pedagogical, psychological, and social approaches, the content, forms, and methods of the educational process are identified.

Key words: upbringing of boys, family relationships, preparation for family life, theoretical foundations, family values, parenthood, responsibility, pedagogical approach, psychological approach.

Аннотация: В данной статье освещаются теоретические основы подготовки мальчиков к семейным отношениям. В исследовании проанализирована роль семьи как социального института, а также вопросы формирования у мальчиков семейной ответственности, нравственных ценностей, гендерных ролей и готовности к браку и родительству.Кроме того, на основе педагогических, психологических и социальных подходов определены содержание, формы и методы воспитательного процесса.

Ключевые слова: воспитание мальчиков, семейные отношения, подготовка к семейной жизни, теоретические основы, семейные ценности, родительство, ответственность, педагогический подход, психологический подход.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasida oilaviy institutni rivojlantirish, milliy va ma'naviy qadriyatlarga asoslangan holda uni mustahkamlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Shavkat Mirziyoyev tomonidan bu borada ilgari surilayotgan tashabbuslar oilaning jamiyatdagi o'rnini mustahkamlash, mavjud muammolarni tizimli hal etish hamda davlat va jamoat tashkilotlari faoliyatini ushbu yo'nalishda muvofiqlashtirishga qaratilgan. Xususan, 2020-yil 18-fevraldagi PF-5938-son Farmon bilan jamiyatda ijtimoiy-ma'naviy muhitni sog'lomlashtirish, mahalla institutini qo'llab-quvvatlash hamda oila va xotin-qizlar bilan ishlash tizimini yangi bosqichga olib chiqish bo'yicha muhim vazifalar belgilab berildi.

Globallashuv sharoitida o'g'il bolalar tarbiyasi dolzarb ilmiy-amaliy masalalardan biriga aylanmoqda. Chunki o'g'il bolalar tarixan oilaning tayanch ustuni sifatida qaralib kelgan. Oila esa jamiyatning eng muhim va barqaror ijtimoiy instituti bo'lib, insonning shaxs sifatida shakllanishida, uning axloqiy, ma'naviy va ijtimoiy qadriyatlarni o'zlashtirishida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Oila nafaqat yosh avlodni tarbiyalash muhitidir, balki kelajakdagi oilaviy munosabatlar, nikoh va ota-onalik mas'uliyatini shakllantirishning dastlabki bosqichi ham hisoblanadi.

Shu nuqtai nazardan, o'g'il bolalarni oilaviy hayotga tayyorlash masalasi pedagogika, psixologiya va ijtimoiy fanlar kesishmasida o'rganiladigan dolzarb ilmiy yo'nalishlardan biridir. So'nggi yillarda ijtimoiy muhitdagi o'zgarishlar, gender rollarining qayta talqin qilinishi hamda yoshlar ongida oilaviy mas'uliyatga nisbatan muno-

sabatning shakllanishi ushbu masalani yanada muhimlashtirmoqda. Shu bilan birga, o'g'il bolalarda oilaviy qadriyatlar, axloqiy tamoyillar va ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirish pedagogik va psixologik yondashuvlarni uyg'un holda qo'llashni talab etadi.

Tadqiqot doirasida oilaning ijtimoiy roli, o'g'il bolalarda oilaviy mas'uliyat va qadriyatlarni shakllantirish usullari, pedagogik va psixologik yondashuvlar, shuningdek, milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida tarbiyaviy jarayonning mazmuni va amaliy tavsiyalari ko'rib chiqiladi. Mazkur tadqiqotning dolzarbligi shundaki, bugungi kunda yoshlar orasida oilaga bo'lgan munosabatning shakllanishi ijtimoiy muhit, ta'lim va tarbiya jarayonlari bilan uzviy bog'liqdir. Shu sababli ilmiy asoslangan yondashuvlar, tarbiyaviy dasturlar va oilaviy qadriyatlarni o'rgatish metodlari o'g'il bolalarni kelajakdagi mas'uliyatli oilaviy hayotga tayyorlashda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Shuningdek, mazkur masala nafaqat nazariy jihatdan, balki amaliy pedagogik va psixologik tavsiyalar asosida ham yoritiladi. Oila, maktab va jamiyat hamkorligining ahamiyati alohida ta'kidlanib, bu omil o'quvchilarda sog'lom oilaviy munosabatlarni shakllantirish, mas'uliyatni anglash va oilaviy qadriyatlarni qadrlashga xizmat qiladi.

Oila inson hayotidagi birinchi ijtimoiy muhit bo'lib, uning shaxs sifatida shakllanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Oila a'zolari o'rtasidagi munosabatlar, ota-onaning tarbiyaviy yondashuvi va ijtimoiy qadriyatlarni yetkazish jarayoni bolaning kelajakdagi oilaviy hayotga tayyorgarligida muhim o'rin tutadi. O'g'il bolalarda oilaviy mas'uliyatni shakllantirish, mehr-muhabbat va hurmat tuyg'ularini rivojlantirish, ularni kelajakda mas'uliyatli er va ota bo'lishga tayyorlash oilaning muhim vazifalaridan biridir.

Bundan tashqari, oilaviy qadriyatlarni shakllantirishda milliy va umuminsoniy an'analar uyg'unligi muhim ahamiyat kasb etadi. Hurmat, saxovat, mehr-oqibat kabi qadriyatlar bolalarda ijtimoiy va axloqiy mas'uliyatni rivojlantiradi hamda ularni jamiyatda to'g'ri munosabatlar o'rnatishga tayyorlaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, oilada tarbiyalangan bolalar kelajakda barqaror oilaviy munosabatlar qurishga, nikoh va ota-onalik mas'uliyatini anglashga ko'proq moyil bo'ladi.

Pedagogik va psixologik yondashuvlar o'g'il bolalarni oilaviy munosabatlarga tayyorlash jarayonida o'zaro uyg'un holda qo'llaniladi. Pedagogik yondashuv bolalarga ijtimoiy rollarni o'rgatish, oilaviy vazifalarni tushuntirish hamda interaktiv metodlar orqali qadriyatlarni singdirishga xizmat qiladi. Jumladan, rolli o'yinlar, guruh mashg'ulotlari va simulyatsiyalar oilaviy rollarni o'zlashtirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi.

Psixologik yondashuv esa bolaning emotsional va ijtimoiy tayyorgarligini rivojlantirishga qaratilgan. Bola oilaviy ziddiyatlarni boshqarish, ota-onaga yordam berish, mas'uliyatni his etish kabi ko'nikmalarni egallashi zarur. Shu bilan birga, psixologik yondashuv orqali o'z-o'zini anglash va o'zini boshqarish qobiliyatlari rivojlanadi, bu esa kelajakdagi oilaviy munosabatlarning barqarorligini ta'minlaydi.

Oilaviy tayyorgarlikning amaliy jihatlari quyidagi asosiy yo'nalishlarni o'z ichiga oladi:

- axloqiy va ma'naviy qadriyatlarni singdirish (hurmat, mehr-oqibat, mas'uliyat);
- nikoh va ota-onalikka tayyorgarlik (oilaviy majburiyatlarni tushuntirish va amaliy ko'nikmalarni shakllantirish);
- ijtimoiy va psixologik moslashuv (ziddiyatlarni hal etish, hissiy boshqaruv va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish);
- oila, maktab va jamiyat hamkorligini ta'minlash.

Amaliyotda ushbu yondashuvlar maktab darslari, tarbiyaviy mashg'ulotlar, guruh ishlari va oilaviy seminarlar orqali amalga oshirilishi mumkin. Natijada o'g'il bolalar nafaqat nazariy bilimlarga, balki amaliy ko'nikmalarga ham ega bo'ladilar.

Xulosa qilib aytganda, nazariy asoslar shuni ko'rsatadiki, o'g'il bolalarni oilaviy hayotga tayyorlash jarayoni ota-ona, maktab va jamiyatning o'zaro hamkorligi asosida samarali tashkil etiladi. Tarbiyaviy jarayonda bolalarga oilaviy majburiyatlar, nikoh va ota-onalik mas'uliyati haqida tizimli bilim berish ularni kelajakdagi mas'uliyatli va barqaror oilaviy hayotga tayyorlashning muhim sharti hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Meliboev D.H. maqolasi asosida o'g'il bolalarni oilaviy munosabatlarga tayyorlashning nazariy asoslari quyidagi muhim jihatlarni qamrab oladi: oilaviy muhitning shaxs tarbiyasidagi roli, psixologik tayyorgarlikning ahamiyati, pedagogik yondashuvlar hamda tarbiyaviy jarayonning tizimli-metodologik tashkil etilishi. Ushbu omillar ilmiy tadqiqotning amaliy bosqichida samarali metod va usullarni ishlab chiqish uchun mustahkam nazariy poydevor vazifasini bajaradi.

Tojiyeva S.T. va hamkorlari ta'kidlaganidek, oilaviy tarbiya uslublari tarbiyaviy jarayonning mazmuni, yo'nalishi va metodlarini belgilovchi muhim pedagogik vositalardir. Oilada tarbiya jarayonida qo'llaniladigan

uslublar turlicha bo'lib, ular qatoriga qat'iy nazoratga asoslangan yondashuv, hissiy yaqinlik va qo'llab-quvvatlashga asoslangan uslublar, shuningdek, hamkorlik va muloqotga yo'naltirilgan yondashuvlar kiradi. Ushbu uslublarning har biri bolada turli ijtimoiy va axloqiy fazilatlarning shakllanishiga o'ziga xos ta'sir ko'rsatadi.

Zamonaviy ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bolalarning oilaviy munosabatlarga tayyorgarlik darajasi ularning maktab va jamiyatdagi ijtimoiy moslashuviga bevosita ta'sir etadi. Shu bilan birga, oilaviy qadriyatlar, mehr-oqibat va o'zaro hurmatni shakllantirish orqali bolaning shaxsiy fazilatlari izchil rivojlantiriladi.

Mazkur masala nafaqat ilmiy-nazariy jihatdan, balki amaliy hayot nuqtai nazaridan ham alohida ahamiyatga ega. Bolalarni erta yoshdan oilaviy qadriyatlar bilan tanishtirish, ularda hurmat, mas'uliyat va o'zaro tushunish tuyg'ularini shakllantirish ularni kelajakda barqaror oilaviy hayotga tayyorlashning muhim sharti hisoblanadi.

Psixologik yondashuv bolani oilaviy munosabatlarga tayyorlashda alohida o'rin tutadi. Bolada hissiy o'zini boshqarish, ijtimoiy moslashuv, nikoh va mas'uliyatga oid tasavvurlarni shakllantirish orqali kelajakda barqaror oilaviy munosabatlarni rivojlantirish mumkin (Muratova, 2023; Toshtemirova, 2025).

Shuningdek, oilaviy tarbiya jarayonida bolaning o'z fikrini erkin ifodalash imkoniyatini ta'minlash muhim pedagogik shartlardan biri hisoblanadi. Faqat qat'iy nazorat yoki majburiy usullar bilan emas, balki hamkorlik va samarali muloqot asosida tashkil etilgan tarbiya jarayoni bolani kelajakdagi oilaviy hayotga yanada puxta tayyorlaydi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Nazariy asoslar va ilmiy tadqiqotlar o'g'il bolalarni oilaviy munosabatlarga tayyorlash jarayonini tizimli hamda ilmiy asoslangan tarzda tashkil etishga imkon beradi. Nazariy yondashuvsiz metodologik usullar yetarli darajada samarali bo'lmaydi, chunki bola nima uchun muayyan bilim va ko'nikmalar o'rgatilayotganini hamda bu qadriyatlarning hayotiy ahamiyatini to'liq anglamasligi mumkin.

Nazariy asoslar bo'limi o'g'il bolalarni oilaviy munosabatlarga tayyorlash jarayonini ilmiy, psixologik, pedagogik va sotsiologik nuqtai nazardan izohlaydi. Ushbu bo'limni quyidagi kichik bo'limlarga ajratish mumkin:

1. Oilaviy munosabatlar nazariyasi

Oilaviy munosabatlarning psixologik va sotsiologik nazariyalari bolani oilaviy hayotga tayyorlashni tushunishda muhim metodologik asos hisoblanadi.

Murray Bowen tomonidan ishlab chiqilgan oilaviy tizim nazariyasiga ko'ra (1978), oila yaxlit tizim sifatida qaraladi va unda bolaning shaxsiyati hamda hissiy holati ota-ona bilan bo'lgan munosabatlarga chambarchas bog'liq. Shu nuqtai nazardan, o'g'il bola oiladagi rollarni kuzatadi, hissiy tajriba orttiradi va kelajakdagi oilaviy hayotga tayyorgarlik ko'radi.

Salvador Minuchin tomonidan ilgari surilgan oilaviy tuzilma nazariyasi (1974) esa oilani ierarxik qatlamlarga ajratib, har bir a'zoning vazifalari va ular o'rtasidagi chegaralarni belgilaydi. Ushbu nazariya o'g'il bolalarning oilaviy rollarni anglashiga yordam beradi.

Mazkur nazariyalar asosida bola nafaqat ota-onaning xatti-harakatlarini kuzatadi, balki hissiy tajriba orqali ham oilaviy munosabatlarni o'zlashtiradi.

2. Psixologik nazariyalar

Psixologik nazariyalar bolaning shaxsiyati va ijtimoiy moslashuvini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Erik Erikson ning psixososial rivojlanish nazariyasi (1963) bolalik va o'smirlik davrida identifikatsiya va o'zini anglash jarayonlariga alohida e'tibor qaratadi. O'g'il bolalar oiladagi rollarni o'zlashtirish orqali kelajakdagi er-xotin munosabatlariga tayyorlanadi.

Lev Vygotsky nazariyasiga ko'ra (1978), bola ijtimoiy muhit ta'sirida rivojlanadi. Ota-ona bilan muloqot jarayonida bola oilaviy qoidalar va qadriyatlarni o'zlashtiradi.

Shu bois psixologik tayyorgarlik nafaqat bilim berish, balki ijtimoiy va hissiy ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan bo'lishi zarur.

3. Pedagogik nazariyalar

Pedagogik nazariyalar o'g'il bolalarni oilaviy hayotga tayyorlashda tarbiyaviy yondashuv va metodlarni belgilaydi.

Maria Montessori ning pedagogik yondashuvi bola mustaqilligini rivojlantirishga, qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirishga hamda oilaviy vazifalarni o'rganishga imkon yaratadi (1967).

John Dewey ning tajribaviy ta'lim nazariyasi (1938) esa bolalarni real hayotiy vaziyatlar orqali o'qitishni asoslaydi. Ushbu yondashuv asosida o'g'il bolalar oilaviy konfliktlarni hal qilish, uy ishlarida ishtirok etish orqali amaliy ko'nikmalarni rivojlantiradi.

MAKTABGACHA PRE-SCHOOL ДОШКОЛЬНОЕ

Pedagogik nazariyalar bolaning faol ishtiroki va amaliy tajribasini ustuvor deb bilib, oilaviy munosabatlarga tayyorlash jarayonini samarali tashkil etishga xizmat qiladi.

4. Ijtimoiy va madaniy nazariyalar

Oila va jamiyat oʻrtasidagi oʻzaro bogʻliqlikni tushuntiruvchi nazariyalar ham muhim ahamiyatga ega.

Talcott Parsons ning oilaviy funksiyalar nazariyasiga koʻra (1955), oila ikki asosiy funksiyani bajaradi: ijtimoiylashuv va hissiy qoʻllab-quvvatlash. Oʻgʻil bolalar oiladagi rollarni oʻzlashtirish orqali ijtimoiy va madaniy qadriyatlarni egallaydi.

Geert Hofstede ning madaniyat nazariyasi (2001) esa turli jamiyatlarda oilaviy qadriyatlarning shakllanish xususiyatlarini tushuntiradi. Bu yondashuv oʻgʻil bolalarga milliy va global qadriyatlarni anglash imkonini beradi.

Shu asosda oʻgʻil bolalarni oilaviy hayotga tayyorlash jarayoni nafaqat oilaviy tajriba, balki ijtimoiy va madaniy kontekstda ham amalga oshirilishi lozim.

5. Nazariy asoslarning umumiy xulosasi

Yuqoridagi nazariyalar tahlili shuni koʻrsatadiki, oʻgʻil bolalarni oilaviy munosabatlarga tayyorlash quyidagi yoʻnalishlarni qamrab oladi:

- oilaviy nazariya – oiladagi rollarni kuzatish va hissiy tajriba orqali oʻrganish;
- psixologik nazariya – shaxsiy identifikatsiya va ijtimoiy moslashuvni rivojlantirish;
- pedagogik nazariya – amaliy faoliyat orqali bilim va koʻnikmalarni mustahkamlash;
- ijtimoiy-madaniy nazariya – oilaviy qadriyatlarni jamiyat va madaniyat kontekstida oʻzlashtirish.

Umuman olganda, nazariy asoslar oʻgʻil bolalarni oilaviy hayotga tayyorlashda mustahkam poydevor vazifasini bajaradi hamda ularning nafaqat bilim, balki hissiy, ijtimoiy va madaniy jihatdan yetuk shaxs sifatida shakllanishini taʼminlaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Bugungi global oʻzgarishlar sharoitida oʻgʻil bolalarni oilaviy munosabatlarga tayyorlash murakkab va koʻp qirrali pedagogik-psixologik jarayon hisoblanadi. Ushbu jarayon nafaqat nazariy bilimlarni egallashni, balki psixologik, hissiy hamda ijtimoiy tayyorgarlikni shakllantirishni ham oʻz ichiga oladi.

Nazariy manbalar tahlili shuni koʻrsatadiki, bola oiladagi ijtimoiy rollarni kuzatish, pedagogik yondashuvlar asosida amaliy koʻnikmalarni oʻzlashtirish hamda madaniy kontekstni anglash orqali kelajakda masʼuliyatli va barqaror oilaviy hayotga tayyorlanadi.

Shu bois, oʻgʻil bolalarni oilaviy munosabatlarga tayyorlash jarayoni tizimli, uzluksiz va ilmiy asoslangan yondashuvni talab etadi.

Foydalangan adabiyotlar roʻyxati:

1. Oʻzbekiston Respublikasi 2020-yil 18-fevraldagi "Jamiyatda ijtimoiy-maʼnaviy muhitni sogʻlomlashtirish, mahalla institutini yanada qoʻllab-quvvatlash hamda oila va xotin-qizlar bilan ishlash tizimini yangi darajaga olib chiqish chora-tadbirlari toʻgʻrisida"gi PF-5938-sonli farmoni. https://lex.uz
2. Muxamadiyev, X. (2024). Oilaviy bolalar uylaridagi tarbiyalanuvchilarni oilaviy hayotga tayyorlash.
3. Ismoilov, S. D. (2025). Oilada bolalarni milliy qadriyatlar asosida munosabatlari. Fergana Method Journal.
4. Muratova, Sh. N. (2023). Psychological approach to preparing boys for family life. European Science Journal.
5. Fayziyeva, N. (2024). Yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash muammolari. PresEdu Journal.
6. Toshtemirova, N. I. (2025). Maktab oʻquvchilarining oilaviy munosabatlar toʻgʻrisidagi ijtimoiy tasavvurlari. InLibrary.
7. Pedagogika ensiklopediya. I jild / tuzuvchilar: jamoa. // Toshkent. "Oʻzbekiston milliy ensiklopediyasi" Davlat ilmiy nashriyoti, 2015. – 320 b.
8. Xayrullayev M. Oʻtmish mutafakkirlari taʼlim-tarbiya haqida / Xalq pedagogikasi – inson kamolotining asosi. 1 -kitob. T.: OʻzPFITI, 1992. -110 b.
9. https://pikabu.ru/story/sotsialnaya_filosofiya_xviii_veka_zhanzhak_russo_6544057
10. Aripov Sh.O. Umumiy oʻrta taʼlim maktablarida oʻgʻil bolalarni oilaviy munosabatlarga tayyorlashning pedagogik tizimi// pedagogika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD)... dis. – Fargʻona, 2023. 133 bet.

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02	Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo‘yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg‘ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqichlari bo‘yicha)
13.00.07	Ta’limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

Maktabgacha va maktab ta'limi

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C–5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.